



TAR PATRÍCIA

Prágai Tamás: Arcok buborékban

ORPHEUSZ KIADÓ, BUDAPEST, 2014

Prágai Tamás új kötetével huszonegy – a cím alatti meghatározás alapján – elbeszélést tart kezében a lelkes olvasó. Igen, lelkes, sőt, örömittas, hiszen Prágai az *Inka utazás* – mely sok egyéb mellett az (ön)életrajzírás lehetetlenségét példázza, s mégis megleli örömet a szövegek, történetek burjánzásában, egymásba-íródásában, fragmentáltságában – és az *Ellenőrök a hatoson* folytatásaként megint olyan szöveget alkotott, melyben elsőrendűen fontos a mesélés, a történet mint esztétikai örömforrás, no meg az aktuális elbeszélő élőbeszéd szerű fecsegéséből áradó, nem szűnő önirónia és létezeretet. Az olvasó tehát elégedett, örömittas, ki-ki vérmérséklete szerint, már az első sor olvasásakor, mert Prágainak is a nyitó mondat az erőssége, ahogy hősenek, Valér úrnak *Az elmismásolt kínai*ban: „*Tiblényi akkoriban bukkant fel Sívöltényben, amikor a damilos halál.*”

Az új kötet szervesen kapcsolódik az *Ellenőrökhöz*, már a címadó kép is ennek záró elbeszélését, az *Üvegvárost* juttatja eszünkbe, ahol szelencébe zárt arcok várják a dobozok felnyitását, megszabadulásukat (a kötet borítója: a tipográfia – a fehér O betű mint felfelé szálló buborék – és a fotográfia, ami mintha egy lentről felfelé, magasba tekintést rögzítene, erősíti ezt). Talányos motívumok, de mindenképpen kapcsolatba hozhatók a portrék megírásával, azzal, hogy az élet csak elmesélve, történetté formálva lesz valóságos. A szelence felnyitása, az üvegalakokból, buborékokból való kiszabadítás-kiszabadulás eképpen a sikeres (mű)alkotásnak, a személyiség megalkotásának, rögzítésének képe is. Ez Prágai örök témája, hiszen a stílusportrék végtelen gazdagsága, a folyton osztódó, szaporodó, vagy éppen összemosódó, eltűnő személyiség(ek) elbeszélései nem mind a saját identitás kérdésének, rögzítésének, határainak, mibenlétének történetei-e? Sobriewicz, Gabricsek, a Szerkesztő Úr vagy a Kisbéla igazgatójának beszéde, *sztorija* ugyanúgy az önmagasság technikáinak játékos gyakorlata: „*A leírt szöveg én vagyok, és az én a leírt szöveg*” – idézhetjük az *Inka utazás* narrátorát. A *Kényszerű látogatás*, *Az elmismásolt kínai* vagy Gabricsek-történetek közé tartozó *Estelenül* valamiképp mind ezt a témát variálják. Kissé fantasztikus-lélektani alapról a legelső szöveg, Bodonyi és Bodolyn, az egymás életét-személyiségét élő, majd felcserélő barátok története, melyben egyikük energianyalábokról szóló mondata akár az irodalmi alakmásokról is szólhatna („*Láttam, hogy keresik ezek a nyalábok a formát – hogyan olvadnak egymásba, hogyan válnak egymás részeivé, és hogyan válnak szét megint, hogy alakot öltsenek valami egészen másban*”); játékos, ironikus módon a második, ahol LiTsi keresésének krimije valójában zsákutcába vezet, a kínai nem tűnt el, nem is sokszorozódott, csupán az ő nevére van engedélyezve a nyelvoktatóprogram. A Gabricsek-történetek külön szigeteket képviselnek a kötetben: hősiük marginalizálódó figura, az említett elbeszélésben nevének cs betűje cserélődik rejtélyes módon é-re, minek következtében Gabricsek hasadásos állapotba kerül.

A kötet az előzőhöz hasonlóan bánik a műfajjal: inkább egy, egymáshoz és a szerző korábbi prózájához lazábban-szorosabban kapcsolódó szövegek által szövött nyelvi játékeret hoz létre (növel), mintsem önálló elbeszéléseket. Több szereplő, mint Kereszt (Karesz) vagy Gabricsek jön-megy e térben, s néha összetalálkozik egy (nyelvi) csomópontban, a történetek kibomlásának egyik kedvelt helyszínén, a Rum Five-ban, és van

a szövegeknek egy csoportja, melyekben megint feltűnik a korábbi kötetekből megismert fecsegő, élőbeszédet imitáló, tudós módon magyarázó, érvelő és okoló értelmiségi elbeszélő, kinek a többszörösen összetett mondataiban és szerteágazó történeteiben megformálódó alak gyanúsán írói alakmás. Ilyen a *Tekerés rövid- és hosszútávon* vagy a *Bölcs utcai kismészárszék*, mindkettő én-elbeszélés, az előbbi a biciklizés szeretete kapcsán anekdotáz és vezet ki kerékpáros sztoriból sztoriba az olvasót, az utóbbi az elbeszélő és egy maszek hentesbolt találkozását tematizálja, s azt, hogy a demokrácia e szimbóluma miként lepleződik le egy levescsont által. A személyesség, az alakmás-figura másodlagos elbeszélőként is többször felbukkan: ilyen a *Sipos úr Szerkesztője*, aki fiktív hallgatója az öregúr történetének, vagy a *Tőzegben tűntek el* újságírója, kinek egy Z-i lakossal folytatott oknyomozó dialógusát olvassuk a *Suttyánbaneltűnő* – valójában zsol-tárt énekelve belegázoló – pár esetéről (s az elbeszélés címe vélhetőleg a megszületett újságcikké). Megintcsak másféle személyességet hordoz a *Vidéki felolvasás, Az utolsó szüret* (a két legrövidebb, legszűkszavúbb szöveg a kötetben) vagy a *Trapéz*. Egyik sem én-elbeszélés, de személyessé, csaknem vallomásossá teszi őket egy visszafogottabb, az írói közlést – Prágaiéhoz képest – minimalizáló nyelv, és némi mélabú. A *Vidéki felolvasás*ban egy véletlen baleset, egy kutya elgázolása, míg *Az utolsó szüret*ben a régi vályogháznál tett, talán utolsó látogatás nosztalgiaja enged belátást a lélek mélyebb tájaira.

A kötetből nem hiányoznak (nem hiányozhatnak!) a Prágai-olvasók által annyira kedvelt, az abszurdnak, az irracionálisnak a – főként vidékre – való betörését tematizáló szövegek. Prágai kíváló stílus-, nyelv- és atmoszférateremtő képessége, valamint remek humora – az az intelligens, szemérmes fajta, ami kiveszőben van a kortárs irodalomból – ezekben nyilvánul meg leginkább. A kötetnyitó *A freskó*, ami klasszikus toposszal játszik, a semmiből jövő Tiblényi a süvöltényi Hortenzia preszszó falára tulajdonképpen ikonokat fest (az ábrázolt és az ikonja azonos személlyel rendelkezik) a törzsvendégekről, s Böbéről, a tulajról, s a sorra, rejtélyesen eltűnedező képek még rejtélyesebb haláleseteket jelentenek. Tiblényi pedig, mint egy hajléktalanszatyros, a lét margójára szorult gogoli művész és ördög, felszívódik. A *csókekszpresszben* pedig éppenséggel a racionalitás, a józanság, a XXI. századi igények meglovasítása sugallja Pakots – örkényi módon groteszk – ötletét, a csökkülő szolgálatot, a szlogen: „szájból szájba!”

A kötet koherenciáját leginkább tehát újra a történetek elbeszélésének és befogadásának öröme adja, Bodor Béla prózájához (sajnálatosan egyetlen regényéhez, a *Városablakhoz*) hasonlóan: egyébként könnyed intellektualitásuk, szabadságszeretetük, humoruk, és a Prágainál is erősödő nosztalgia is rokonítja prózájukat.

Az *Arcok buborékban* kötetet a *Várnok rendező* zárja, nem véletlenül, hiszen egyik jelentéssíkja önreflexív, az íráshoz való viszony kissé önironikus kifejezése. Fázó István, mint sok irodalmi elődje, a peronon áll, a várt járat persze nem jön, csupán egy álomszerű vasutas-alak, s valami nyüzszítéssel teli vagonok. Az állomás kissé groteszk karkai szimbólummá lép elő, hiszen a nyelvi és képi szövegelemek a szatirikus hrabali világot is idézik. Fázó a zsebének hasadékaiban talált pecsétnyomó birtokában a szöveg végén jogot nyer, hogy bejegyzést írjon a menetrendbe, „tanúskodjon az igazságról”, így lehetővé téve a gyarmati személyvonat valósággá válását. Az írás felelőssége és kötelessége – kellő öni-róniával karöltve- zárja tehát e remek kötetet (melynek utolsó mondatai lehetnének akár az olvasó gondolatai is): „–Ne kötekedjen! Lehetőséget kapott, hogy írjon. Minden száz évben egynek adatik meg. Hát lépjön oda a kandélaber alá, és írjon, az istenfáját!”